

Τι κρύβεται στο μυαλό

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Οι τουρκικές διπλωματικές πρωτοβουλίες και το άγχος της Ισλαμικής Αδελφότητας

Σχεδόν έναν μήνα μετά την επίθεση της Χαμάς εναντίον του Ισραήλ και τα ισραηλινά αντίποινα που επακολούθησαν, η τουρκική πολιτική εξακολουθεί να προσδιορίζεται από βραχυπρόθεσμους υπολογισμούς και τακτικούς ελιγμούς. Οι οξείες επιθέσεις εναντίον της Δύσεως συνοδεύονται από την υπογραφή του διατάγματος για την έγκριση της εντάξεως της Σουδίας στο ΝΑΤΟ. Οι πρωτοφανείς σε ένταση κατηγορίες εναντίον του Ισραήλ δεν συνοδεύονται από τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων ή έστω την ανάκληση των τούρκων διπλωματών. Η προσπάθεια να αποτραπεί η κατάρρευση του πολύ επικερδούς διμερούς εμπορίου μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας είναι εμφανής, αν και μάλλον μη ρεαλιστική δεδομένων των συνθηκών. Αξίζει να επισημανθεί η δημοφιλία της ρητορείας της τουρκικής κυβερνήσεως εντός συνόρων. Η βαθμιαία απομάκρυνση από την πολιτική ίσων αποστάσεων των πρώτων ημερών και η ταύτιση με την πλευρά της Χαμάς συνάδει με τις αντιλήψεις της τουρκικής κοινής γνώμης. Η αντίδραση στην αντεπίθεση του Ισραήλ δεν περιορίζεται στους κόλπους των τούρκων ισλαμιστών, αλλά είναι ιδιαίτερος δημοφιλής και εντός της τουρκικής Αριστεράς, η οποία διακρίνει στη Χαμάς αντι-αποικιακά και αντι-ιμπεριαλιστικά χαρακτηριστικά παρά τον ακραϊκώς ισλαμιστικό της χαρακτήρα. Ενδιαφέρον έχει επίσης και η προσπάθεια αναλήψεως διπλωματικών πρωτοβουλιών οι οποίες θα πιστοποιούσαν τον ηγετικό ρόλο της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή. Η πρόταση για την ίδρυση ενός μηχανισμού περιφερειακής ασφαλείας με τη συμμετοχή κρατών της περιοχής συνδέεται με την προσπάθεια στρατηγικού απογαλακτισμού της Μέσης Ανατολής από την επιρροή της Δύσεως, την εδραίωση της απομονώσεως του Ισραήλ και την ακύρωση των σημαντικών βημάτων που σημειώθηκαν με τις «Συμφωνίες του Αβραάμ». Είχε προηγηθεί και η πρόταση για την εγκαθίδρυση ενός

καθεστώτος εγγυήσεων για το Ισραήλ και την Παλαιστίνη με την Τουρκία να αναλαμβάνει τον ρόλο της εγγυήτριας δυνάμεως για το κράτος της Παλαιστίνης. Μια τέτοια συμφωνία θα άνοιγε τον δρόμο για τη στρατιωτική παρουσία της Τουρκίας σε παλαιστινιακό έδαφος ακόμη και στην Ανατολική Ιερουσαλήμ, αν υπέθετε κανείς ότι θα εφαρμοζόταν η λύση δύο κρατών για το Παλαιστινιακό βάσει των διεθνώς αναγνωρισμένων συνόρων προ του πολέμου του 1967. Αν και οι πιθανότητες να υλοποιηθούν οι ανωτέρω προτάσεις είναι ελάχιστες, αμφότερες προάγουν την προβολή των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Τουρκίας σε μια περιοχή,

Η πιο ηχηρή

Η έκβαση του πολέμου στη Μέση Ανατολή είναι απρόβλεπτη καθώς ακόμη και αν το Ισραήλ πετύχει τον κύριο στόχο του, να εξαλείψει τη Χαμάς από τη Γάζα, η αιτία της σύγκρουσης, το Παλαιστινιακό, πρέπει να αντιμετωπιστεί για να μη συνεχίσει το αιματοκύλισμα στην περιοχή. Αυτή είναι μια πολύ αβέ-

βαινη προοπτική αν κρίνουμε από την αποτυχία των προηγούμενων πολύχρονων προ-σπαθειών.

Ωστόσο, ακόμη και στην παρούσα φάση, κάποια πρώ-τα συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν.

Το πρώτο είναι η παθητική στάση των αραβικών χωρών. Οφείλεται στην προσέγγιση των τελευταίων ετών και στη διαμόρφωση νέων ισορροπιών που έκανε δυνατή τη συνεργασία του αραβικού κόσμου με το Ισραήλ ανεξαρτήτως Παλαιστινιακού.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΚΟΝΑ
ΤΗΣ ΙΝΕΣ ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ

του Ερντογάν;

ωστόσο, όπου η δημόσια εικόνα της παραμένει προβληματική. Μπορεί η προσέγγιση της Τουρκίας με την Ισλαμική Αδελφότητα, το ανανεωμένο ενδιαφέρον για το Παλαιστινιακό και η υπερβάση της Χαμάς να συνέβαλαν στην ανάδειξη ενός ισχυρού φιλοτουρκικού λόμπι εντός σειράς μεσανατολικών κρατών.

Ωστόσο η ταύτιση της Τουρκίας με την Αδελφότητα έχει οδηγήσει και σε αντισυμπεριπτώσεις των ηγετικών ομάδων των κρατών, οι οποίες θεωρούν την Αδελφότητα θανάσιμο κίνδυνο για τη σταθερότητα της Μέσης Ανατολής και την Τουρκία ως μια από τις βασικές χορηγούς της. Η αντίληψη ότι η επικράτηση της

Ισλαμικής Αδελφότητας είναι αναπόδραστη και ότι ο νέος πολιτικός χάρτης της Μέσης Ανατολής θα προσφέρει στην Τουρκία την ευκαιρία να ηγεμονεύσει στρατηγικώς στην περιοχή έχει ήδη κοστίσει πολύ στην τουρκική εξωτερική πολιτική. Η ταύτιση με τη Χαμάς μπορεί να αποφέρει τακτικά βραχυπρόθεσμα οφέλη, θα δυσχεράνει όμως σε βάθος χρόνου την επιτυχία των τουρκικών στρατηγικών στόχων στη Μέση Ανατολή.

Ο Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Μπίλκενι και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας στο **Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)**

Ο τούρκος πρόεδρος Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν μιλάει κατά τη διάρκεια συγκέντρωσης αλληλεγγύης προς τους Παλαιστίνιους στη Γάζα, στην Κωνσταντινούπολη

σύμμαχος της Χαμάς

Αυτή την τεκτονική αλλαγή στις σχέσεις τους το κτύπημα της Χαμάς επεδίωκε να ανατρέψει. Αλλά, όπως δείχνουν τα πράγματα, δεν το κατάφερε: ακόμη και αν στη σύγκρουση εμπλακούν άλλες δυνάμεις, η Χεζμπολάχ για παράδειγμα, οι ισχυρές αραβικές του Κόλπου όπως και η Αίγυπτος δεν θα εμπλακούν. Θα αφήσουν το Ισραήλ να κάνει τη «βρώμικη δουλειά»...

Εξαιρεση στο σουνιτικό μέτωπο της αφωνίας αποτελεί η Τουρκία, μη αραβική χώρα και με περίπλοκες σχέσεις με τον αραβικό κόσμο λόγω οθωμανικού παρελθόντος. Η Τουρκία αναδεικνύεται στην πιο ηχηρή σύμμαχο της Χαμάς. Πού οφείλεται αυτό; Οφείλεται στη βαθιά εδραιωμένη πεποίθηση του Ερντογάν, του κυβερνώντος κόμματος και των οπαδών του ότι οι Παλαιστίνιοι είναι αδελφός λαός. Δεν είναι ούτε συγκυριακή ούτε ιδιοτελής η στήριξη που προσφέρει η Τουρκία στη Χαμάς, η οποία άλλωστε βρήκε καταφύγιο στη γειτονική χώρα, όπως και η Μουσουλμανική Αδελφότητα, εδώ και πολλά χρόνια. Πρόκειται για μια γνήσια έκφραση

ισλαμικής αλληλεγγύης που εκπορεύεται από το πιο ισχυρό στοιχείο του τουρκικού καθεστώτος, τη θρησκεία. Αυτή είναι μια διάσταση που δυστυχώς υποβαθμίζεται πολύ συχνά στην ανάλυση των Δυτικών για τη σημερινή Τουρκία παρά την εικοσαετή γνήσια στήριξη του Ερντογάν και του κόμματός του από τη βαθιά θρησκευόμενη βάση του.

Ακόμη και αν συχνά ο τούρκος πρόεδρος αρέσκειται σε ρητορικές υπερβολές, ακόμη και αν ο μηχανισμός του ΑΚΡ κινητοποιήθηκε, η συγκέντρωση για την Παλαιστίνη στην Κωνσταντινούπολη δεν έχει προηγουμένο. Ήταν ένα ξεκάθαρο δείγμα του πού ανήκει η καρδιά της Τουρκίας.

«Αυτή η σύγκρουση αφορά την Τουρκία καθώς και η ίδια βάλεται από δυνάμεις όπως το ΡΚΚ, το ΥΡΓ, το ΦΕΤΟ» είπε στο συγκεντρωμένο πλήθος ο Ερντογάν: «Ποιος τους υποστηρίζει;» ρώτησε, για να πάρει την απάντηση «η Αμερική». Και συνέχισε: «Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι Ευ-

ρώπη και Αμερική βρίσκονται πίσω από τις παρασκηνιακές συνωμοσίες εναντίον της χώρας μας».

Συνεπώς, η πολύ επιφανειακή επαναπροσέγγιση που επιχείρησε ο Ερντογάν με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ μετά την εκλογική του νίκη το περασμένο καλοκαίρι έχει προφανώς ενταφιαστεί. Μαζί με αυτήν και η περιφερειακή προοπτική συνεργασιών για ενεργειακά και άλλα ζητήματα «αμοιβαίους οφέλους» στα οποία το Ισραήλ ήταν απαραίτητος εταίρος. Αν τα ελληνο-τουρκικά επηρεαστούν από την πολύ σοβαρή αλλαγή κλίματος, είναι πρόωρο να λεχθεί. Ο διάλογος μπορεί και πρέπει να συνεχιστεί ειδικά σε μια τέτοια συγκυρία καθώς η ένταση δεν θα ωφελούσε εν μέσω γενικής αναταραχής. Αλλά τα όριά του είναι δεδομένα. Οι δύο χώρες έχουν πάρει διαμετρικά αντίθετη θέση σε μια μείζονα σύγκρουση που μπορεί να επηρεάσει και τις διμερείς σχέσεις.

Η Ινώ Αφεντούλη είναι εκτελεστική διευθύντρια του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων